

- орієнтуватися на якомога більшу кількість покупців з метою зменшення ризику несплати одним або кількома великими споживачами;
- стежити за відповідністю кредиторської і дебіторської заборгованостями.

Висновки. Таким чином, аналіз і управління боргами дебіторів є одними з важливих факторів, що дозволяють максимізувати норму прибутку підприємства, збільшити ліквідність, кредитоспроможність та мінімізувати фінансові ризики. Систематичний контроль і аналіз взаєморозрахунків з покупцями і постачальниками дозволить отримувати дані для оцінки стану дебіторської заборгованості, своєчасно приймаючи необхідні дії по її оптимізації, поліпшенню показників фінансового стану, а також дотримання вимог законодавства.

Список використаних джерел

1. Степаненко О.І., Дубовик М.Ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан та ділову активність підприємства. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2022. № 2(88). С. 116-125.
2. Колісник О.П. Теоретичні та практичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості у сфері інформації та телекомунікацій. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук "Modern Economics"*. 2019. № 15. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua> (дата звернення: 04.02.2024).
3. Пастернак М.М. Методика аналізу дебіторської заборгованості. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 23. С. 681–686.
4. Фінансова звітність Державного підприємства "Конотопський авіаремонтний завод "Авіакон". URL https://clarity-project.info/edr/12602750/finances?current_year=2022 (дата звернення: 04.02.2024).

УДК 336.71

JEL Classification: G21

Дзюблук О. В.,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний
університет, м. Тернопіль

ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Складні умови економічної ситуації в Україні упродовж періоду воєнного стану безпосередньо позначилися і на діяльності банківської системи щодо кредитного забезпечення виробничих і споживчих потреб

усіх суб'єктів ринку, хоча проблемні моменти у сфері банківського кредитування виникли не із початком воєнних дій, а нагромаджувалися упродовж достатньо тривалого періоду часу. За таких обставин особливо актуальним слід вважати дослідження основних проблем, що виникають у сфері банківського кредитування реального сектору, з тим, щоб функціонування банків в умовах воєнного стану було стабільним та максимально забезпечувало потреби національної економіки у кредитних ресурсах. Адже воєнні дії як фундаментальний фактор форс-мажорного характеру впливу на функціонування банківського сектору і всієї економіки, позначилися на всіх аспектах взаємодії банків з клієнтами, включаючи і організацію кредитних відносин, що загостило попередні проблеми та обумовило виникнення нових, коли в умовах постійних атак ворога за всіма напрямками, а також у кіберпросторі, потрібно було докладати величезних зусиль, щоб уникнути перебоїв у роботі банківської системи, забезпечити захист даних та інформації, підвищувати надійність інфраструктури безготівкових платежів, підтримувати фінансову стійкість роботи банківського сектору, а також фінансову, цінову і валютно-курсову стабільність в економіці.

Можливості отримання банківського кредиту для підприємств упродовж останнього періоду відзначалися значним рівнем складності, що було обумовлено цілим рядом об'єктивних факторів, зокрема таких, як: значний рівень дороговизни банківського кредиту, коли процентні і комісійні платежі могли поглинути весь прибуток підприємства; реалізація обережної кредитної політики самих комерційних банків і небажання ризикувати неповерненням кредиту в умовах невизначеності; завищені вимоги банків до підприємств щодо неадекватного розміру застави, що досить часто набагато перевищувала саму суму заявленого кредиту. Як наслідок, протягом останнього десятиліття масштаби кредитної підтримки реального сектору економіки суттєво знизилися (особливо за кредитами в іноземній валюті), що не могло не позначитися на динаміці виробництва, обсягах валового внутрішнього продукту та добробуті суспільства в цілому. Так, частка кредитів банків у джерелах фінансування капітальних інвестицій підприємств опустилась до історичного мінімуму і сягнула рівня 5%.

Водночас, ще від початку фінансової кризи і по сьогодні, на тлі обмеженої кредитної активності банківської системи спостерігалися тенденції щодо збільшення залишків коштів банків на депозитних рахунках у Національному банку, а також вкладень у державні цінні папери. Це свідчить, з одного боку, про достатньо стриману позицію банків щодо вкладення коштів у процеси кредитування економіки та взаємодії із

реальним сектором і небажання зазнавати додаткових ризиків у процесі нарощування кредитного портфелю, а з іншого – про рестрикційний характер грошово-кредитної політики Національного банку України. Результатом реалізації такої монетарної політики Національного банку України та кредитної політики самих комерційних банків стала по суті спотворена структура активів банківської системи, коли частка кредитного портфелю у вигляді наданих суб'єктам господарювання і фізичним особам кредитів становить лише близько чверті від загального обсягу активів банків – 20,6% та 5,4% відповідно. Національний банк України пояснює таку структуру активів банківського сектору "низьким попитом на кредити в умовах війни та продовженням припливу коштів клієнтів до банків" [1].

У період воєнного стану банківське кредитування зростало передусім за рахунок державної програми "Доступні кредити 5-7-9%", яку просували передусім державні банки, тоді як у групі приватних вітчизняних та іноземних фінансових установ відбувалося зменшення кредитного портфелю. При цьому у програму було додано мету оформлення кредиту – підтримка бізнесу у воєнний час, розширено кредитування аграрного сектору – додано мету щодо підтримки посівної кампанії, а також додано мету – відновлення зруйнованого бізнесу, за умови його релокації. Більше того, згідно цієї програми, будь-який бізнес мав можливість отримати кредит під 0% і така ставка має діяти упродовж військового стану в Україні та ще, крім того, 30 днів після закінчення війни, а в наступні місяці запроваджується ставка у 5%. Крім зазначеної програми, задля сприяння активізації кредитування економіки Національним банком України було вжито деяких послаблюючих заходів щодо регулятивної політики з оцінки кредитного ризику. Зокрема, було запроваджено деякі додаткові пом'якшення вимог до оцінки банками величини кредитного ризику, що, на думку регулятора, мало стимулювати комерційні банки до проведення своєчасної реструктуризації кредитів для підтримки платоспроможних боржників.

Разом із тим, високі ризики та наявність альтернативних напрямів вкладення банками коштів упродовж періоду воєнного стану обумовило фактичне перенаправлення грошових потоків від реального сектору до сектору державного управління. У такий спосіб в економіці виникає небезпечна ситуація, пов'язана із перерозподілом кредитних ресурсів фактично на користь держави або цінних паперів, емітованих центральним банком (деPOSITНИХ сертифікатів НБУ), унаслідок чого створюється штучний дефіцит коштів у реальному секторі, що не могло не позначитися на показниках виробничої діяльності підприємств, а це, в свою чергу, стало

одним із чинників суттєвого погіршення якості кредитного портфелю банків. Крім того, із початком широкомасштабних воєнних дій більшість комерційних банків оголосили про "кредитні канікули", зокрема здійснили пролонгацію повернення кредитів та скасування штрафів за прострочення виплат за позичками.

Тому важливо розуміти, що окрім кількісного збільшення обсягів кредитування підприємств, необхідно підвищити і якість такої кредитної підтримки банками реального сектору, адже сучасна структура кредитного портфелю комерційних банків в Україні орієнтована радше на сфери із швидким оборотом капіталу, а не на галузі що можуть стати основою створення доданої вартості та стимулювання розвитку вітчизняної економіки на інноваційній, довготривалій основі. Слід підкреслити, що активізація банківського кредитування реального сектору в умовах воєнного стану має бути одним із першочергових завдань економічної політики держави з огляду на величезну роль кредиту у забезпеченні економічного зростання. Це визначає об'єктивну необхідність реалізації заходів відповідної економічної політики щодо активізації банківського кредитування реального сектору, головними серед яких можна вважати наступні: 1) зміна стратегічних орієнтирів монетарної політики Національного банку України; 2) розвиток механізмів цільового довгострокового рефінансування комерційних банків; 3) задіяння фіскальних механізмів стимулювання кредитування реального сектору; 4) розгляд можливостей для певного звуження спеціалізації діяльності державних банків задля цілеспрямованого кредитного забезпечення економіки; 5) проведення дерегулювання банківської системи України, оскільки нинішня модель не викликає особливого інтересу у міжнародних банківських груп як потенційних інвесторів у галузь.

Реалізація на практиці зазначених заходів як цілісної системи стимулів активізації кредитування реального сектору економіки потребує комплексного підходу та єдності позицій законодавчої і виконавчої влади, а також Національного банку України. Адже державна економічна політика у якості одного із головних інструментів свого впливу на перебіг господарських процесів має визначати необхідність створення таких умов, за яких банки були б зацікавлені вкладати кошти у розвиток реального сектору. У свою чергу, підтримання хоча б на мінімальному рівні економічного розвитку в умовах воєнного стану є неможливим без повноцінного виконання банками своєї ключової функції фінансового посередництва, коли грошові кошти ефективно перерозподіляються до реального сектору на засадах кредитних відносин, задовольняючи вимоги підприємств у так необхідних грошових

ресурсах та створюючи базові передумови для підтримання виробничої активності та зайнятості населення, що за нинішніх кризових обставин є вирішальним фактором соціальної стабільності.

Список використаних джерел

1. Річний звіт Національного банку України за 2022 рік. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2022-rik>.
2. Дзюблюк О. В. Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки в умовах воєнного стану. *Вісник економіки*. 2023. Вип. 3. С. 8-25.

УДК 658.6+336

JEL Classification: G39

Качан С. Л.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Національний університет
"Львівська політехніка", м. Львів

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ РОЗВИТКОМ ІНТЕГРОВаних СТРУКТУР БІЗНЕСУ

В умовах воєнного і повоєнного стану країни перед науковцями і практиками постають завдання пошуку ефективних методів фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання, росту промислового виробництва, посилення конкурентоздатності на внутрішньому і зовнішньому ринках. Саме тому, враховуючи досвід розвинених країн світу, найефективнішим способом забезпечення сталого розвитку господарського механізму є утворення інтегрованих об'єднань – інтегрованих структур бізнесу (далі – ІСБ).

Однак на сучасному етапі економіки України багато питань фінансового забезпечення діяльності ІСБ не знайшли вирішення і потребують додаткового наукового обґрунтування. Зокрема, недостатньо уваги у сучасній науковій літературі приділяється дослідженню питання управління фінансами ІСБ. Дані дослідження носять несистематизований характер. В той же час, управлінню фінансами окремих суб'єктів господарювання (виробничих підприємств, комерційних банків) присвячена значна кількість наукових праць [1].